Julkaistu aiemmin:
Northern Gender Studies 5
University of Oulu and Lapland, 2004.

NAISTEN OIKEUDET EIVÄT VOI OLLA KAUPAN

Vapaa kauppa ja ihmisoikeudet - mahdoton yhtälö?

Hilkka Pietilä,
MMM

Pohdin tässä artikkelissa kansainvälisen kaupan suhdetta ihmisoikeuksiin naisten näkökulmasta. Tämä asia on niin monimutkainen, että sitä täytyy valtavasti yksinkertaistaa ja pelkistää, jotta voisi saada käsityksen siitä kokonaisuudesta, josta perimmältään on kysymys. Sillä tavoin yritän asiaa lähestyä.

Mahtavat voimat ovat olleet liikkeellä viime vuosina vapaakaupan edistämiseksi, tavaroiden ja palvelujen vaihdon sekä pääomien ja investointien liikkumisen vapauttamiseksi. Nämä voimat ovat halunneet poistaa tullit, tariffit ja muut keinot, joilla kansallisvaltiot ovat suojelleet omaa talouttaan, valuuttansa vakautta ja omavaraisuuttaan elintarvikehuollossa ja muiden välttämättömien tarvikkeiden saannissa. Euroopan taloudellinen integroituminen ja Euroopan Unioni ovat suuresti rajoittaneet jäsenvaltioidensa valtaa ja mahdollisuuksia hallita omaa talouttaan kansalaistensa hyvinvointia silmälläpitäen. Samalla Euroopan Unioni yhteisönä yrittää vahvistaa asemaansa kilpailussa muiden talousblokkien kanssa.

Vapaa kauppa ja talouden liberalisoiminen edellyttävät vapaata kilpailua. Mutta köyhien ja rikkaiden, heikkojen ja vahvojen, pienien ja suurien jatkuvassa hillittömässä kilpailussa köyhät, heikot ja pienet auttamattomasti aina häviävät. Äärimmäisen eriarvoisessa maailmassa vapaa kilpailu

vain pahentaa eriarvoisuutta, liberalisoinnin ja vapaan kilpailun ohjaama kauppa on tuhoisaa suurimmalle osalle ihmisistä.

Tekninen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kehitys, terveydenhuolto, koulutus, ruoan saanti ja ihmisten elämän laatu riippuvat kunkin maan taloudellisista resursseista ja niiden talouspolitiikasta. Kun taloudelliset voimavarat ovat jakaantuneet epätasaisesti eri maiden ja maanosien kesken, tarvittaisiin kansainvälistä sääntelyä ja sopimuksia eriarvoisuuden lievittämiseksi, ei kaupan ja talouden liberalisointia. Nyt eriarvoisuus vain kasvaa ja sen seuraukset kasautuvat erityisesti naisten niskoille Etelässä ja Pohjoisessa.

Eriarvoisuuden kuilu maiden ja maanosien välillä on kuitenkin suurelta osin ihmisten aiheuttamaa. Yksi sen suurimmista, historiallisista syistä on ollut siirtomaavalta, joka oli armottoman globalisaation järjestelmä ja kesti lähes 500 vuotta.

On myös toisenlaista, luonnon olosuhteista johtuvaa eriarvoisuutta, suuria eroja elävän luonnon potentiaalissa kasvaa ja tuottaa resursseja, raaka-aineita ja ruokaa ihmisille. Nämä erot johtuvat ilmastosta ja biosfääristä, jonka toiminnassa on suuria eroja maapallon eri ilmastovyöhykkeillä. Osaltaan tämä eriarvoisuus riippuu myös siitä, että uusiutumattomat luonnonvarat, mineraalit ja fossiiliset energialähteet sijaitsevat hyvin epätasaisesti eri puolilla maapalloa.

Tämä luonnon olosuhteista johtuva eriarvoisuus on pysyvää, mutta sitä voitaisiin lievittää kansainvälisin järjestelyin sen sijaan, että vapaakauppa käyttää näitä eroja häikäilemättä hyväkseen. Äiti Maa ei suostu WTO-neuvotteluihin kaupan ehdoista, hänen ehtonsa eivät ole neuvoteltavissa. Niinpä ihmiskunnan, ”viisaan ihmisen”, tulisi olla kyllin viisas ottaakseen luonnon ehdot huomioon ja säädelläkseen niiden käyttöä niin, että luonnosta saadaan jatkuvasti ja kestävällä tavalla se, mitä ihmiskunta tarvitsee.

Tässä sääntelyssä on otettava huomioon myös tulevien sukupolvien tarpeet niin, että luonnon kasvupotentiaalia ei tuhota ja uusiutumattomia mineraaleja ja fossiileja käytetään äärimmäisen säästäväisesti ja jaetaan tasapuolisesti. Näiden ihmiskunnan elintärkeiden tavoitteiden kannalta maailmantaloutta ja kauppaa tulisi huolellisesti suunnitellen säädellä eikä missään tapauksessa päästää kilpailun armottomia mekanismeja riehumaan valloillaan.

Nämä ovat perustosiasioita, yksinkertaisia faktoja, jotka jokaisen on helppo ymmärtää.

Eriarvoisuus on hyvä business

Kun näin on, miksi sitten yhtiöt ja liike-elämä kaikin voimin vaativat kaupan vapauttamista, pääomien ja työvoiman vapaata liikkuvuutta? Koska eriarvoinen maailma on erittäin suotuisa businessympäristö, vapaa kilpailu eriarvoisessa maailmassa tuottaa suurimmat voitot. Suuret yhtiöt ostavat toinen toisiaan tai sulautuvat yhteen tullakseen niin suuriksi, että voivat vaivattomasti ylittää valtioiden rajat, kansalliset kaupan rajoitukset ja operoida kautta maailman.

Me tiedämme hyvin, miten ne operoivat: ne siirtävät työvoimavaltaisen tuotantonsa maihin, joissa työvoima on halpaa, verot alhaalla eivätkä sosiaaliturvamaksut ja ympäristöverot rasita. Missä työläiset eivät ole järjestäytyneet, ei ole irtisanomissuojaa eikä työsuojelua, ja missä on paljon nuorta, tottelevaista, ahkeraa ja kätevää nais- ja lapsityövoimaa, joilla ei ole mitään suojaa eikä joukkovoimaa vaatia kohtuullisia työolosuhteita eikä muuta vaihtoehtoa kuin hyväksyä työ mikä tahansa.

Me tiedämme myös, mitä tapahtuu, kun pääomat ja työvoima liikkuvat vapaasti eriarvoisessa maailmassa. Ne liikkuvat ristiin. Pääoma siirtyy maihin, joissa on halpaa työvoimaa ja alhaiset tuotantokustannukset ja työvoima liikkuu kohti maita, joissa on paremmat palkat – toistaiseksi. Pääomien liike jättää jälkeensä köyhtyviä yhteiskuntia ja kasvavaa työttömyyttä. Ihmisten siirtolaisuus murentaa sosiaalisia rakenteita ja perheitä molemmissa päissä, siellä, mistä ihmiset lähtevät ja siellä, minne he tulevat. Esimerkiksi Euroopassa me olemme todistaneet kaikkea tätä useita vuosia. Muissa maanosissa saattavat vaikutukset olla vielä dramaattisempia.

Nämä prosessit ajavat naiset toisiaan vastaan rikkaissa ja köyhissä maissa, saavat heidät näkemään toinen toisensa kilpailijoina, taistelemassa samoista työpaikoista. Naiset Pohjoisessa näkevät työpaikkojensa menevän Etelän köyhien maiden naisille, joilla ei ole valtaa eikä valinnanmahdollisuuksia toimeentulossa. Kuitenkin naiset ovat saman prosessin, vapaan kaupan ja pääomien vapaan liikkumisen uhreja niin Pohjoisessa kuin Etelässäkin.

Nyt nämä prosessit ovat jo edenneet pitemmälle. Maailmankauppajärjestö WTO:n tarkoituksena on suuryhtiöiden toiminnan laajentaminen kaikille elämän aloille Pohjoisessa ja Etelässä. Julkiset palvelut kuten koulut, sairaalat ja muut terveyspalvelut, kulttuuri, hallitusten hankinnat ym. tulee yksityistää, tuotteistaa ja kaupallistaa. Maatalouden tukitoimet ja suojelu on tarkoitus poistaa ja elintarvikkeidenkin saanti ja laatu jää kansainvälisen kilpailun, kaupan ja kuljetusten varaan.

Maiden ja maanosien yli harjoitettavalle liiketoiminnalle on verrattomasti etua eri puolilla maailmaa vallitsevista eriarvoisista oloista. Rauhantutkijat nimittävät tällaista eriarvoisuutta rakenteelliseksi väkivallaksi. Se on yhtä tuhoisaa kuin konsanaan suora fyysinen väkivalta. Maailmassa kuolee edelleen enemmän ihmisiä – erityisesti lapsia – rakenteellisen väkivallan kuin fyysisen väkivallan uhreina.

Uusliberalistisessa taloudessa vallitseva hillitsemätön kilpailu ylläpitää näitä eriarvoisuuksia. Se ajaa ihmiset kilpailemaan toisiaan vastaan aina ja kaikkialla, tekemään työtä työajoista ja turvallisuusmääräyksistä piittaamatta ja hyväksymään toimeentulonsa menettämisen pelossa minkälaiset työehdot tahansa. Markkinavoimat eivät teollistuneissa maissakaan kunnioita ihmisarvoa ja demokratiaa sen paremmin kuin kehitysmaissa. Niille ihmiset ovat vain tuotannon ja kaupan välineitä, työvoimaa ja kuluttajia, markkinoiden objekteja, eivät elämän ja yhteiskunnan subjekteja.

Äärimmilleen kilpailutetut työmarkkinat ovat erityisen ahdistavia naisille. Useimmilla heistä on myös muuta vastuuta ja velvollisuuksia elämässä kuin palkkatyö. Siksi heidän on mahdoton pärjätä ”kilpailukykyisyydessä” miesten rinnalla. Tässäkin näkyy miten mieletöntä on, että ns. kilpailukykyisyyttä pidetään mittatikk una niin työmarkkinoilla kuin tavaramarkkinoillakin. Vapaakauppa ja kilpailutalous eivät milloinkaan edistä oikeudenmukaisuutta ja tasavertaisuutta.

Kaupalliset edut ajavat ihmisoikeuksien yli

Naisilla on hyvin vähän vaihtoehtoja suurimmassa osassa tämän päivän maailmaa. Naisten on pakko hyväksyä työ mikä tahansa millä ehdoilla tahansa voidakseen huoltaa perheitään. Kaikkein järkyttävimmin tämä näkyy seksiturismin, prostituution, nuorten naisten ja tyttöjen kaupittelun rajuna lisääntymisenä.

Kehitysmaiden hallitukset ovat joutuneet turvautumaan hämmentäviin ja hälyttäviin keinoihin kansainvälisissä neuvotteluissa WTO:ssa tai esimerkiksi Pekingin toimintaohjelman toteuttamisessa. WTO:ssa ne ovat taistelleet vain liberalisointitoimenpiteiden aikataulujen pidentämiseksi, koska kokevat, etteivät ainakaan vielä pysty vastaamaan siihen kovenevaan kilpailuun, jota WTO:n suunnitelmat edellyttävät. Tämä on vähintä, mitä ne voivat vaatia. Ne toivovat, että niiden kilpailukyky paranee riittävästi, jos niille annetaan enemmän aikaa.

Myös teollistuneiden hallitukset ovat nykyisessä tilanteessa puun ja kuoren välissä, Suomen hallitus niin kuin muidenkin maiden. Tässä tilanteessa monet hallitukset tinkivät ihmisoikeuksien toteuttamisesta kaupan vaatimusten edessä. Ne eivät halua puhua lapsityövoiman käytön kieltämisestä tai ”sosiaaliklausuulista”, joka asettaisi työntekijäin oikeuksien ja suojelun parantamista edellyttäviä ehtoja.

Kehitysmaat vaativat kaikkien maatalouden tukitoimien ja suojelun lopettamista Pohjoisen maissa voidakseen paremmin myydä maataloustuotteitaan näihin maihin. Näin siitäkin huolimatta, vaikka niiden omissa maissa eivät kaikki ihmiset saisi riittävästi ruokaa.

Monet Eteläisen pallonpuoliskon maat ovat olleet haluttomia ratifioimaan naisten syrjinnän kieltämistä koskevaan yleissopimukseen laadittua lisäpöytäkirjaa, joka antaa yksityisille naisille oikeuden valittaa kansainväliseen elimeen omaa hallitustaan vastaan. Hallitukset tietävät, että niiden toimista ko. sopimuksen toimeenpanossa löytyykin valitettavaa. Ne eivät aina ole halukkaita neuvottelemaan edes naisilla ja lapsilla käytävän ihmiskaupan hillitsemisestä. Muutamat maat vastustavat yhä kaikkia toimia naisten seksuaalisten oikeuksien edistämiseksi.

Todellisuudessa tämän vastahakoisuuden takana saattaa olla vakavia syitä. Mitä voi maa tehdä lapsityövoiman käytön kieltämiseksi, jos ”lapsityövoima on sen ainoa suhteellinen kilpailuetu ulkomaankaupassa”? Miten voi hallitus puuttua naisten ja lasten kauppaan, jos sen ulkomaankaupan kukoistavin ja eniten tuloja tuova lohko on seksiturismi? Tai miten voisi hyväksyä mitään ”sosiaaliklausuulia”, jos pienipalkkaiset, ahkerat ja taitavat naistyöntekijät ovat maan ainoa houkutus saada ulkomaisia investointeja?

Tässä on muutamia kaikkein dramaattisimpia esimerkkejä siitä ristiriidasta, johon kaupan vapauttamisen vaatimukset joutuvat ihmisoikeuksien kanssa. Kansainvälinen eriarvoisuus tuottaa monia ylikäymättömiä esteitä naisten ihmisoikeuksien edistämiselle ja Pekingin toimintaohjelman toteuttamiselle. Samaan aikaan monet rikkaammat ja vahvemmat maat esittävät entistä kovempia vaatimuksia talouden liberalisoinnin ja kaupan vapauttamisen vauhdittamiseksi, vaikka se vain pahentaa eriarvoisuutta.

Nämä ovat asioita, jotka ovat tulleet esille viime vuosina ja joihin halusin viitata, jotta ymmärtäisimme tilannetta vähän paremmin. Mitä me, rikkaan Pohjoisen naiset, voimme ja osaamme tehdä poistaaksemme näitä esteitä Etelän sisariemme ja heidän hallitustensa tieltä? Mitä me

olemme tehneet ja mitä meidän pitäisi tehdä kaventaaksemme sitä eriarvoisuuden kuilua, joka on kaikkien näiden ongelmien takana?

Tämän eriarvoisuuden juuret ja syvät syyt ovat täällä meidän kulttuurissamme ja meidän maissamme, maapallon pohjoisissa maissa, meidän hallitustemme talouspolitiikassa ja niiden yhtiöiden toiminnassa, joita johdetaan täältä ja joiden osakkeenomistajat ovat täällä. Mitkä ovat meidän tehtävämme ja strategiamme tarttuaksemme näiden syiden juuriin ja muuttaaksemme omalta osaltamme tätä tilannetta kohti humaanimpaa, tasavertaisempaa ja kestävämpää kulttuuria ja taloutta?

Ei riitä se, että kutsumme ja kustannamme uudelleen ja uudelleen siskojamme Etelästä tänne todistamaan ja toistamaan tarinaa heidän tilanteestaan suuryhtiöiden armoilla työmarkkinoilla ja kasvavasta kuilusta meidän välillämme. Sitä tarinaa olemme jo kuulleet 1970-luvulta asti. Mutta mitä olemme tehneet omasta puolestamme täällä, ylikansallisten yhtiöiden juurilla, muuttaaksemme tilannetta?

Kauppa on sukupuolisokea

Suuri joukko kansainvälisten naisjärjestöjen ja naisverkostojen edustajia osallistui siihen valmisteluprosessiin, jolla kansalaisjärjestöjen ja kansainvälisen kansalaisyhteiskunnan piirissä valmistauduttiin maailmankauppajärjestö WTO:n kolmanteen ministerikokoukseen Seattlessa vuonna 1999. Sen valmisteluprosessin aikana nostettiin voimakkaasti esiin kaupan suhde yleismaailmallisesti hyväksyttyihin ihmisoikeuksiin.

Vaatimus siitä, että kauppasopimukset, kauppapolitiikka ja kaupan käytännöt eivät saa loukata ihmisoikeuksia, levisi internetin välityksellä laajalti ympäri maailman. Samat hallitukset, jotta nyt istuvat WTO:ssa tekemässä kauppasopimuksia, ovat YK:n jäseninä jo vuosia sitten hyväksyneet ja ratifioineet ihmisoikeussopimusten periaatteet ja velvoitteet. Kansainvälisten ihmisoikeussopimusten tulisi aina ja kaikkialla olla kauppasopimusten yläpuolella.

Naiset osoittivat myös, että kaupan liberalisointi ja sääntelyn purkaminen on täysin sukupuolisokeaa, vaikka se vaikuttaa hyvin eri tavoilla naisten ja miesten elämään. Viime vuosilta on paljon esimerkkejä siitä, miten sääntelemätön kauppa käyttää hyväksi järjestäytymätöntä ja suojatonta naistyövoimaa kaikkialla kehitysmaissa. Puhumattakaan siitä, että pahimmillaan naiset joutuvat itse kaupankäynnin kohteiksi.

Maailmankauppajärjestö WTO:n perustamissopimuksessa ei kuitenkaan mainita mitään naisten oikeuksista ja tarpeista, ei myöskään missään WTO:n ministerineuvoston tähän mennessä hyväksymistä päätöksistä. Sen jälkeen kun ministerien kokous Seattlessa päättyi täydelliseen epäonnistumiseen, kansalaisjärjestöt vaativatkin laajaa ja perusteellista tutkimusta ja arviointia siitä, minkälaisia vaikutuksia WTO:n sopimuksilla ja muilla monenkeskisillä kauppasopimuksilla ja kauppapolitiikan liberalisoinnilla on sosiaaliseen kehitykseen ja ihmisoikeuksien toteutumiseen jäsenmaissa.

Kauppa ei ole mikään itsetarkoitus, se on vain tavaranvaihdon väline, sanoivat naiset. Kaupan tulisi palvella kaikkia ihmisiä, mutta nyt se vain kasaa rikkauksia pienelle vähemmistölle toisaalla ja pahentaa suuren enemmistön köyhyyttä toisaalla. Ehtona pitäisi olla, että ihmisten perustarpeiden tyydyttämistä ei riskeerata missään olosuhteissa. Esimerkiksi terveellisen ruoan ja juomaveden saanti sekä sosiaalisten oikeuksien ja terveen ympäristön turvaaminen ovat tärkeitä niin naisille kuin miehillekin. Julkisia palveluita tarvitaan joka maassa varmistamaan, että jokainen saa vettä, terveydenhoitoa ja koulutusta sekä voi käyttää kulkuvälineitä ja energiaa.

Täysin unohdettu asia on se, että naisilla on vuosisatojen mittaan kertynyttä tietoa ja taitoja, joita he ovat kehittäneet, vaalineet ja säilyttäneet. Niitä on aina tarvittu ja tarvitaan edelleen jokapäiväisen elämän välttämättömyyksien hoitamiseen. Niille on annettava ansaitsemansa arvo ja tunnustus eikä niitä saa valjastaa voitontavoittelun palvelukseen. Myös elollisessa luonnossa esiintyvien lukemattomien elämänmuotojen patentoiminen on epäeettistä ja moraalitonta.

Tasavertaisina kansalaisina naisten tulee joka maassa voida käyttää perustuslaillista oikeuttaan olla mukana, kun heidän yhteiskuntansa julkiset palvelut ovat vaakalaudalla, kun päätetään niiden kehittämisestä tai purkamisesta. Käsiteltävien asioiden ja niistä tehtävien päätösten tulee olla julkisia ja läpinäkyviä, jotta kaikki asianosaiset voivat osallistua demokraattiseen prosessiin. Julkinen vastuu on virkamiehillä, jotka huolehtivat päätösten toimeenpanosta.

Ihmisoikeussopimukset sitovat myös kauppaa

Kaupan ja talouden kannalta kaikkein tärkein ihmisoikeussopimus on jo vuonna 1966 hyväksytty taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus, jonka suurin osa WTO:n jäsenmaista on ratifioinut (148 maata YK:n jäsenmaista). Sen 3. artiklassa sanotaan yksiselitteisesti:

”Tämän yleissopimuksen sopimusvaltiot sitoutuvat takaamaan miehille ja naisille yhtäläisen oikeuden kaikkien tässä yleissopimuksessa mainittujen taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien nauttimiseen.”

Tämä artikla siis asettaa hallituksille velvollisuuden turvata kaikki sopimuksen säätämät oikeudet tasavertaisesti naisille ja miehille. Koko laaja sopimus kannattaa lukea nimenomaan tämän artiklan valossa. Silloin saa käsityksen siitä, minkälainen väline tämä sopimus on – yhdessä useiden muiden, myöhemmin hyväksyttyjen ja ratifioitujen sopimusten kanssa – kun halutaan panna kauppasopimukset ja kauppapolitiikka oikeaan asemaansa asioiden tärkeysjärjestyksessä.

Naisten kannalta kaikkein tärkein on tietysti yleissopimus, joka kieltää naisiin kohdistuvat syrjinnän sen kaikissa muodoissa. Se hyväksyttiin vuonna 1979, astui voimaan 1981 ja se koskee luonnollisesti myös kauppapolitiikkaa ja kauppasopimuksia.. Tähän mennessä (2006) sen on ratifioinut yhteensä 184 YK:n jäsenmaata.

Kaikki WTO:n jäsenmaat ovat myös YK:n jäseniä. Kansalaiset voivat vaatia hallituksiltaan johdonmukaista politiikkaa ja ratifioimiensa kansainvälisten yleissopimusten soveltamista. YK:ssa hyväksytyt ihmisoikeuksia koskevat sopimukset velvoittavat hallituksia pitämään näiden sopimusten määräykset mielessään myös silloin, kun ne neuvottelevat ja sopivat kaupasta WTO:ssa. Jos hallitukset haluavat säilyttää uskottavuutensa kansalaistensa silmissä, on niiden osoitettava johdonmukaisuutta politiikassaan ja toiminnassaan kansainvälisissä järjestöissä.

Naiset ovat kampanjoinnissaan tietysti viitanneet myös Pekingin julistukseen ja toimintaohjelmaan, jotka hyväksyttiin neljännessä YK:n maailmankonferenssissa naisten aseman edistämiseksi vuonna 1995 Pekingissä. 189 maan hallitukset osallistuivat konferenssiin ja hyväksyivät Pekingin toimintaohjelman yksimielisesti – mukana myös kaikki WTO:n jäsenmaat. Naisten kannalta tärkeitä ovat myös 1990-luvun muissa maailmankonferensseissa – Riossa 1992, Wienissä 1973, Kairossa 1994 ja Kööpenhaminassa 1995 – hyväksytyt laajat ohjelmat. Niissä kaikissa on sukupuolinäkökulma otettu johdonmukaisesti huomioon.

Hallitusten suurissa globaaleissa konferensseissa hyväksymien ohjelmien toimeenpanon kannalta on aivan ratkaisevaa, että kansalaiset – ja tässä tapauksessa erityisesti naiset – seuraavat tiukasti, miten heidän hallituksensa panevat täytäntöön niitä ohjelmia, joita ovat olleet YK:ssa hyväksymässä. Ilman kansalaisten aktiivista vaikuttamista joka maassa YK:n ohjelmat ja päätökset eivät toteudu, vaikka ne olisivat kuinka hyviä.

Epilogi

Kehityksellä on monet kasvot. Pohjoisesta Etelään virtaavat kehitysapupuroset eivät poista kansainvälistä eriarvoisuutta. Köyhyyttä ei voida poistaa ilman jokaisessa yhteiskunnassa tapahtuvaa taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista edistystä, jonka hedelmät tulevat kaikkien osaksi. Ihmisoikeudet eivät toteudu ilman taloudellista, sosiaalista, poliittista ja eettistä kehitystä koko yhteiskunnassa. Naisten aseman parantaminen ja naisten ja miesten välinen tasavertaisuus vaativat perusteellisia muutoksia koko kulttuurin kudoksessa.

Ihmisoikeuksien periaatteiden tulisi siksi ohjata koko edistyksen prosessia meidän yhteiskunnissamme. Kaikkien kehitysohjelmien perimmäisenä tavoitteena tulisi olla ihmisarvon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien edistäminen. Tätä ei kuitenkaan saa asettaa ehdoksi annettaville avustuksille.

Kansainvälisten ihmisoikeuksien yleissopimusten tulisi aina olla kauppa- ja investointisopimusten yläpuolella, jotta ihmisten eriarvoisuutta ja heikkoa asemaa ei käytetä hyväksi voiton maksimoimiseen. Kaikissa maissa tulisi kaupankäynnin yhteiskunnallisena oikeutuksena olla se, että se palvelee ihmisiä sen sijaan, että käytäisi heitä vain tuotannon ja kulutuksen välineinä.

Lähteitä ja aineistoa:

Taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus 1966. Ulkoasiainministeriön julkaisuja 5/1991. Saatavissa: www.ykliitto.fi/iotieto/talous.htm

YK:n naisten syrjinnän kieltävä yleissopimus, CEDAW, Verkossa: www.finlex.fi/linkit/sops/19860068_2

Pekingin julistus ja toimintaohjelma. YK:n neljäs maailmankonferenssi naisten aseman edistämiseksi, Peking 1995. Ulkoasiainministeriön julkaisuja 6/1996. Verkossa:http://formin.finland.fi/kehityspolitiikka/julkaisut/pekingintoimintaohjelma

Pietilä, Hilkka (2006) Naiset ja YK, vuosikymmenien menestystarina (uusi painos). Suomen UNIFEM, Helsinki. Saatavissa: http://formin.finland.fi/kehityspolitiikka/julkaisut/Naiset_YK

Pietilä, Hilkka (2007) The Unfinished Story of Women and the United Nations. UN Nongovernmental Liaison Service, Geneva . Saatavissa: http://www.un-ngls.org/developmentdossier.htm

Liitteitä:

Women's Caucus Declaration. Seattle, Washington, USA 30.11.-3.12.1999.

Diverse Women for Diversity: Seattle Declaration, 1st December 1999.

Kirjoitus on julkaistu Minnassa lokakuussa 2007